

Újságírók a kongresszuson

Vébel Lajos

Egyazon írógépeken kopogtuk a jelentéseket, egyazon gyorsírói egyazon helyiségben tartózkodtunk napokig, egyazon székeken ültünk, jegyzeteket böngészünk, ugyanazok a csinos szlovén lánykák kínálta szendvicseket rágsáltunk, egyazon termet tekintettünk be a számunkra kijelölt karzatról, egyazon esemény szem- és fültanúiként, és mégis aligha futott világgá két teljesen egyforma tudósítás a hús pazarul berendezett egyazon telefonfülkéből.

Persze: különféle újságírói iskolák, stílusok, szerkesztőségi elvek, ambíciók, érdeklődési körök, párt-, állam- és ki tudja milyen más szempontok riportereiként találoztunk itt, de azért egyben, így együtt csak újságírók, egy szakmabeliek voltunk, dinárban, dollárban, frankban vagy jénben fizetett sajtómegbízottak, kedélyes vagy gyomorbajos, nőtlen vagy családos, fiatal vagy öreg, szemfüles vagy kevésbé leleményes, jobban vagy rosszabbul öltözött sajtóemberek, és, ismétlem, mindannyian ugyanegy esemény tanúi, mert azt azért el kell ismerni, hogy egyféleképpen hangzottak el a beszédek, hozzászólások, tapsok, felmordulások, tökéletesen egyféleképpen, a fizikai és egyéb törvények (eddig még) el nem vitatott általános érvénye alapján.

És most már csak azért is (ugyanilyen kollégiális) kíváncsisággal olvassuk egymásnak időközben kinyomtatott, sikerült vagy sikerületlen jelentéseit, és az újságdalakon a sorok között felidézgetjük egymás alakját, amint a gép fölé görnyed, a fülkében izzad, bújja a jegyzeteket, sétál a szlovén főváros zászlós és valószínűtlenül tiszta utcáin, törli az idegen nyelvet, kérdezősködik, szimatol: melyik is volt ennek vagy annak a híradásnak a szülőatyja?

Lám, mondom én (ők nem tudom mit mondanak), ez nyilván annak a szemüvegesnek a nyögeléke, vagy mégsem? Egészen érdekes módszerrel próbálja megnyerni szerkesztőit és olvasóit: folyton eszmetársít, vonatkoztat, összehasonlít, hivatkozik, idéz (minden mást, csak nem azt, ami itt elhangzik). Igaz, hogy az sem lényegtelen, ami a helyszínen történik. Utóvégre azért is produkálnak a lapok helyszíni tudósítást. Fontosabb azonban ennél az, amit az ember szemléltetni akar. A költséges ide-oda utazás megtérül a szemtanú-hitelesség képzetével.

A párizsi Humanité cikkírója például elcsodálkozik: Miért ez a nagy felháborodás a kongresszuson a jugoszláv programot ért bírálatért (így nevezte ezt a bojkottot) hisz a moszkvai Komunistt indokoltan hangoztatta, hogy az évekkel ezelőtt elkövetett hibák, melyek különösképpen a jugoszláv elvtársaknak okoztak nehézséget, már a történelemé, a múlté. Aztán megjegyzi azt is, hogy a programban lefektetett elv (hogy ha Jugoszlávia csatlakozik valamelyik tömbhöz, növelné az antagonizmust Európában, és kárt okozna a nemzetközi szocializmus tényleges érdekeinek) ellentétben áll a 12 szocialista országnak Moszkvában aláírt kiáltványával és az ugyanott kiadott békefelhívásával. És jellegzetesnek véli, hogy ezt a felhívást egyáltalán nem is emlegették a kongresszuson.

Az AFP párizsi hírügynökség április 25-i tudósítását sem azzal kezdi, ami az előtte való napon történt a lyublyanai vásárcsarnokban, hanem azzal, hogy csak a lengyel közvélemény tájékozódhatott sajtó és rádió útján a kongresszusról a keleti országokban, hogy a moszkvai lapok csak néhány soros hírt közöltek róla, és a nyugati kommunista pártok lapjaiban közölt kommentárokat hozták, melyek nagyobbára támadó hangúak, és hogy Prágában, Bukarestben és Tiranában még hír sem jelent meg a jugoszláv kommunisták kongresszusáról.

A párizsi Monde a lyublyanai kongresszusról írva (!), feltétlenül szükségesnek tart említést tenni holmi »belső használatra szánt levélről«, melyben Moszkva állítólag felhívta a kommunista pártokat, hogy »igyekezzenek átnevelni Jugoszláviát, és megnyerni a szocialista tábor számára«. A római Popolo 28-án átvette a budapesti Társadalmi Szemle sietve, már szombaton megjelent írását, amely támadja a kongresszusi döntéseket, és Jugoszláviát teszi felelőssé azért, hogy a szocialista erők a nagyvilágban nem eléggé egységesek. Ezután mellesleg magáról a kongresszusról is írt valamit.

A kínai Jang Sian Csen sem a Lyublyanában elhangzott beszédekét idézi a kongresszusról írt cikkében, hanem a kínai legfelső pártiskola igazgatóját, aki szerint a revizionizmus a korszerű szocializmus legfőbb ellensége, márpedig a mi programunk »határozottan revizionista«. Azután a pekingi Marx emlékünnepe utolsó szónokáról ír: Huang Jen Pei, a kínai kapitalisták pártjának (nem sajtóhiba!) 80 éves elnöke felolvasta Marx Károlynak szentelt versét. Hagyományos kínai stílusban énekelt el. Előbb azonban bejelentette, hogy néhány strófát a revizionizmus elleni harc folyó szükségleteihez idomított.

A szintén kínai Zsen Min Zsi Bao »Bírálni kell a korszerű revizionizmust« című szintén a lyublyanai kongresszusról szóló cikkében megjegyzi, hogy »alapjában véve helyes volt a kommunista pártok tájékoztató irodájának 1948 júniusában kiadott határozata«, az a bírálat, mely szerint »a Jugoszláv Kommunista Párt eltávolodik a marxista-leninista elvektől és burzsoá nacionalista vizekre evez.«

Ezt a cikket többek között átvette a Csung Ku Csing Mijen Pao ifjúsági lap is, és dokumentációs anyagul közölte a Tájékoztató Iroda Jugoszláviáról szóló határozatának rövidített szövegét is. Nem mondom, eredeti módja az objektív tájékoztatásnak!

De nézzük, mit írtak a többiek. Az alábbi kollégák messzemenő találgatásaikkal, roppant kombinált képességükkel vonták magukra szerény és a metropolisok újságírói módszerében meglehetősen járatlan figyelmemet.

Bevallom őszintén, nekem például nem jutott eszembe, hogy mindez — mármint a Jugoszláv-szovjet viszály — meggátolhatja a csúcserkezetet (római Messaggiero), bár hallom, hogy emígy is elég sok minden gátolja szegényt.

Az újabb gazdasági zárlat lehetőségeire sem gondoltam azokban a na-

pokban, jöllehet az athéni Atinaiki szükségesnek találja megállapítani, hogy erre bizonyosan nem kerül sor, bár az elvi vita nem szakad meg.

Illetve az eszmecserre már be is fejeződött: Furceva pozitív nyilatkozatot tett Varsóban a szovjet-jugoszláv viszonyról, a norvég pártlap Jugoszlávia szocialista építéséről ír, a keleteurópai megfigyelők újból megjelentek a kongresszus harmadik napján, a Tribuna Ludu nem támadta a programot: mi mást jelenthet ez? — így a többi athéni lap.

Egy bostoni napilap tudósítója is nagymestere a találgatásnak. Ez a nagyjelentőségű szakadás szerinte felidézi azt a régebbit, amikor »Jugoszlávia Nyugat felé fordult«.

A párizsi rádió az okokat is tudni véli: »A Szovjetunió megpróbálta kiharzni az elhídegülest Jugoszlávia és Nyugat között, s Jugoszlávia elszigetelésével fenyegetőzött, ezzel próbálta meggyorsítani, hogy a keleti tömbhöz csatlakozzék. Ez egyben arról tanuskodik, hogy nem vette figyelembe a jugoszláv lélektan alapvető elemeit.«

A bonni Süddeutsche Zeitung viszont emígy elmélkedik: 1948-ban sem történt szakadás a jugoszláv pártban. A mostani támadás nem is ezt akarta kiváltani, csupán a jugoszláv-barát elemek ijesztésére szánták Lengyelországban és a keleti tömb többi országában.

A londoni Manchester Guardian sem marad le a versenyben: 29-én már azt is jelenti, hogy mire célzott a Rankovics-beszámoló: a moszkvai rádió április 10-én romlott imperialista árut és két széken ülést emlegetett, igaz, csak úgy általánosságban, dehát tudnivaló... stb.

Melyik is volt az a bizonyos Erick Bern? Az az elégedett nagyapa kúpú pírás öreg, vagy mégsem? Bemutatkozásokor csak morognak az emberek Amerikában is. Azon morfondirozik a Christian Science Monitor hasábjain, hogy Moszkva aligha tehetett volna jobb szolgálatot Beográdnak ezzel a támadással: maximális publicitást kapott a kongresszus Nyugaton.

Times-beli kartársam viszont már olyan jelekről is »tud«, hogy újabb krízis van a Kremlben, Hruscsov összeveszett a prezídiumbeliekkal. Talán Kínával is...

Aztán a megfigyelőképeség! Párjukat ritkító teljesítmények születtek ebben is a kongresszusi újságírók jóvoltából.

»A kongresszus külseje is új jellegzetességgel ruházta fel a jugoszláv kommunizmust. Lyublyanában nincsenek hatalmas jelmondatok és képek az utcán, csak zászlókkal díszítették fel, és a kongresszusi terem a legmodernebb építkezési stílust képviseli, feltűnő dekoráció nélkül... A lyublyanai kongresszus nagy társasesttel végződött, a hajnali órákig együtt voltak a legmagasabb pártfunkcionáriusok, a küldöttek, a telefonkezelők és a segédszemélyzet. Mindenesetre ez az első ilyen méretű pártülés a kommunizmus történelmében, amely mulatsággal végződött.«

Talán mondanom sem kell, hogy az éleslátásnak ez a bajnoka is az óceán túlsó oldaláról jött hozzánk. A Reuter hírügynökség embere azonban még rajta is túltett. Nemcsak azt »látta«, hogy a szovjet tömb megfigyelőiként részvevő nagykövetek mozdulatlanul álltak és nem társultak az ünneplőkhöz a kongresszus befejezésekor, hanem komor arckifejezéseket is. Az újságírói karzat a hatalmas terem egyik végében, a külföldi megfigyelők helye meg a másikban volt. Alig vehettem ki az ott ülők alakját. A trieszi Piccolo tudósítója azonban azt is »megfigyelte«, hogy a Kardely-beszéd után csak a lengyel megfigyelő ütötte össze néhányszor tenyerét »kiemelve ezzel Moszkvától való függetlenségét«. A többiek orosz kollégájukra néztek és utánozták mozdulatait.

Így látta a dolgot a Times tudósítója is. Sőt még azt is »észrevette«, hogy a legélesebb Kardely-fejezetekkor a kínai megfigyelő levette füléről a kagylót. (Én és jugoszláv kollégáim, hiába, nem ezt figyeltük a kongressz-

szuson, így hát meg sem cáfolhatom a dolgot. Különben is a kínai sajtó írásait olvasva megállapíthatom, hogy tényleg nem volt szüksége az ázsiai megfigyelőnek fülhallgatóval lesnie a kongresszusi szöveget.)

A Reuter kofaasszonya (pedig úgy emlékszem férfiember volt) azt is a világ fülébe pletykázta, hogy: pszt! A kongresszus másnapján Lyublyanába érkezett a szovjet követség egyik tagja. Üzenetet hozott a követnek!

Bizonyos dolgokban azonban hasonlítottak egymáshoz a jelentések: »A kongresszus küldöttei ma a megelégedés érzésével hagyják el Lyublyanát: ismét megmutatták a világnak, hogy velük nem lehet játszani« (Daily Telegraph). »A világ ismét levonhat két tanulságot: Tito elnök a jugoszláv kommunisták elvitathatatlan vezetője. Tekintélye és népszerűsége roppant nagy. A másik tanulság: Jugoszlávia nem csatlakozik egyik tömbhöz sem.« (Daily Telegraph). »Nyugat számára a helyzet változatlan. Jugoszlávia az Atlanti tömb felé is független marad. A szónokok nem kímélték Nyugatot sem. Tito marsall szemükre vetette, hogy nem vonták le Sztalin eltűnésének következményeit. Az Atlanti Szövetség útján világhatalomra törekcsenek.« (AFP). »Kardely ismét kifejezte Jugoszlávia óhaját, hogy a tömbökön kívülmaradva védje a békét.« (A Drapeau Rouge, a belga kommunista párt lapja). »Tito semleges marad a tömbök között. Minden találgatás csak olcsó szenzáció hajhászás, s a jugoszláv politika és gazdasági viszonyok félreismerése.« (A nyugatnémet szociáldemokraták hivatalos közlönye). »Jugoszlávia nem a törvényekben, dogmákban és végső igazságokban keresi a megoldást, hanem saját tapasztalataira támaszkodik. Szerinte ezzel gazdagítja is a forradalmi munkásmozgalom tapasztalatait, és általában hozzájárul a szocializmus fejlődéséhez. Biztató, hogy függetlenségéhez és az egyenrangúságához ragaszkodva elhatározta, hogy a maga útján halad a Szovjetunió együttműködésével és megértésével, vagy nélküle. Ez az út lehet magányos, de távlatlan aligha.« (TOT, indiai folyóirat). »Jugoszlávia teljes joggal halad a szocializmus neki megfelelő útján, és ebben senki sem tartóztathatja fel. Ha ellenkező irányú kísérletek történnek, megsértik az egyenjogúság elvét.« (Triheten, a norvég kommunista párt lapja). »A kapitalista sajtó lárájája korai volt, egyes nyugati körök öröme hiábavaló. Mindnyájunk érdeke, hogy elmélyítsük a szocialista ország együttműködését, és erősítsük a nemzetközi munkásmozgalom egységét, ezért örültünk, hogy még a jelentős kérdésekben való nézetkülönbségek sem okoznak megrázkódtatást viszonyainkban.« (Tribuna Ludu, április 28-án) stb.

Egy dologban pedig tökéletesen egyeztünk: micsoda gondoskodás a sajtó munkásairól! Percek alatt telefonösszeköttetés a világ minden tájával. Külön tágas szép helyiség a kongresszusi terem közvetlen közelében, kényelmes székek, asztalok, írógéppel, falatozó, gyorsírói jegyzetek, információ. Hej, ha mindenütt így fogadnák az újságírókat!

Mindenben nyilván nem érthettünk egyet mi, újságíró kollégák. Bár ott a helyszínen, az esztendő első tavaszi napjaiban mintha inkább együvé tartoztunk volna, két leadott jelentés között elejtett szavainkban valahogy jobban megértettük egymást, mint a kinyomtatott cikkekben.

Vagy csak szerettük volna?